

Rèquiem per una fàbrica

JOAN BALLART CLOS

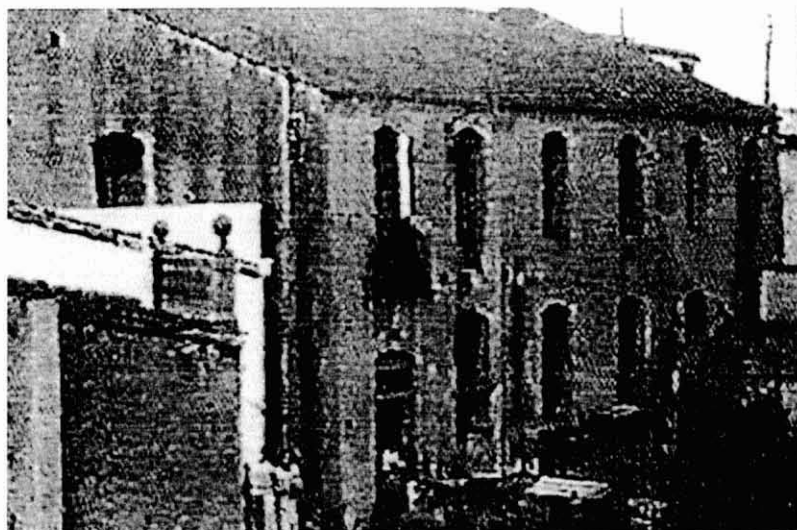
En aquests dies de primavera del 2004, quan estem assistint impassibles o indiferents a l'enderrocament de les velles estructures i els gruixuts murs de l'antic edifici popularment conegut pel «Corral», em vénen els pensaments evocadors de les antigues generacions de canetencs que van ser capaços d'aixecar l'impressionant edifici i després treballar en aquesta construcció, que va ser la primera nau industrial bastida a la nostra vila.

No es tracta pas que la indústria comencés a Canet amb aquesta nau, ja que de molts anys abans trobem en vells papers les activitats d'antics teixidors que tenien el seu teler instal·lat a l'entrada de casa seva.

En aquest cas, es tracta del primer edifici bastit expressament per a l'activitat industrial.

Si em permeteu, podem fer una ràpida ullada a les vicissituds viscudes per aquest vell edifici, abans que el vent de la història s'endugui el seu record.

Situat a la part alta del carrer del Romaní, en un lloc accessible pràcticament només pels carros de l'època, l'edifici sembla que fou bastit cap a l'any 1750, en plena època de l'emergent comerç de Canet amb Amèrica, per la família Clausell. Les activitats d'aquesta família canetenca, tant les marítimes patronejant vaixells canetencs a la carrera d'Índies, com les comercials al port de Cadis, que llavors tenia el monopoli del comerç colonial, són prou conegudes a través de les memòries històriques que ens han deixat Josep Rovira i Fors, Pierre Vilar, Carlos Martínez Shaw i d'altres. Assentada la nau sobre un solar d'uns 350 metres quadrats, bastida amb gruixudes parets i grans finestral, comptava amb planta baixa i pis. Impressionava, i més tenint en compte l'època en què va ser construïda, per les seves grans dimensions i per l'embigat, format

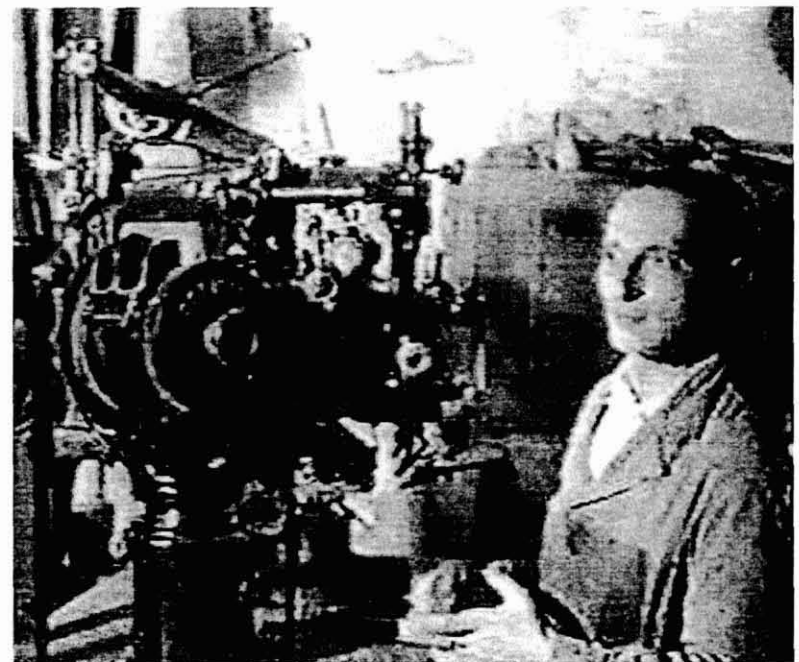

per uns enormes cavalls que aguantaven l'estructura de la teulada. Segons la memòria històrica, primer es va dedicar a destil·leria, en aquell temps emergent entre la gent de mar i els pagesos que conreaven les vinyes, en què l'exportació d'aguardent i vi cap a Amèrica i el nord d'Europa constituïa la principal font de riquesa de la vila. Recordem que al Canet d'aquell temps hi havia deu destil·leries declarades, a banda d'altres de més petites no declarades. Aquest negoci es va extingir cap a començaments del segle XIX, primer amb el bloqueig de l'armada anglesa i després amb la independència de les colònies americanes.

Després, ja en ple segle XIX, la nau va acollir una indústria química dedicada a la fabricació de verdet (carbonat de coure, cardenillo en castellà). Era l'època de la gran expansió de la indústria tèxtil de les indïanes i el verdet era un bon colorant per a la estampació. Ja el «Diccionario Geográfico-Estadístico-Histórico» de Pascual Madoz de l'any 1845, quan dona compte de les activitats de Canet, cita «... un astillero para la construcción de buques mercantes... fábricas de hilados, tegidos y medias, de blondas y encages, de cremor tártaro, de cardenillo y de aguardiente...»

Per desgràcia, el verdet també era una substància molt tòxica per als operaris que hi treballaven, que es posaven malalts i es va haver d'abandonar aquesta activitat.

La nau fou dedicada després a fàbrica de teixits a la plana, en aquells temps del segle XIX, quan encara el telers tenien la bancada de fusta i eren moguts amb un treball feixuc a cops de pedal pel mateix teixidor; després foren substituïts per telers amb bancada de ferro i eren moguts per la força d'un parell de mules, que es passaven hores i hores donant voltes a una mena de sínia, que era el que donava moviment als embarrats de la fàbrica. Els teixits d'aquesta fàbrica eren els coneguts com a «vichys», «tartans» i gènere blanc per a la confecció, no descartant que s'hagués pogut començar amb la fabricació de veles per a vaixells, encara que el treball de les drassanes llavors ja havia minvat molt a Canet. Paral·lelament i al llarg del segle XIX,

la nostra vila va experimentar una forta embranzida en aquest sector del teixit a la plana, fruit segurament de la experiència dels vells artesans teixidors de veles, i es van muntar tot un seguit d'aquests establiments industrials, alguns d'ells ja moguts per la força del vapor que havia portat la Revolució Industrial.

Els temps anaven canviant i la vella fàbrica de teixits va plegar. Cap al 1920 l'empresa «Escarpenter i Cia», dels Srs. Escarpenter, Vives i Delgado, hi va muntar la fabricació de calçat. Es tractava d'un tipus de calçat que era de més qualitat que la clàssica espadenya, d'ús tan generalitzat, sense arribar a la categoria de la sabata, que llavors només es podia fer servir per les festes grosses i això encara qui podia.

Tenim la sort que els responsables de la fàbrica l'any 1930 van enregistrar una pel·lícula documental sobre la seva fabricació i aquesta filmació s'ha pogut salvar gràcies al treball de recerca dels Srs. Francesc Verdura i Fidel Roig i a la donació del seu propietari, el senyor Sebastià Arnau, vidu de la Sra. Vives, filla d'un dels propietaris de l'empresa.

Avui aquest important document històric, en el qual es veu amb detall tot el procés de fabricació i molts dels canetencs que hi treballaven, està sent restaurat per la Filmoteca de la Generalitat i forma part del seu fons històric.

A la postguerra, en temps d'escassetat de moltes matèries, s'hi va establir una fundició, dedicada a fondre peces de ferro colat i bancades de maquinària. Durant els anys que va mantenir l'activitat i quan engegaven el forn de nit, vèiem el cel d'aquell indret il·luminat per les seves flames rogenques com una nova forja de Vulcano.

Els temps anaven canviant, i així tenim que a començaments de la dècada dels 60 s'hi va establir la fàbrica de cartronatges del Sr. Alexandre Garcia, dedicada principalment a proveir de caps de cartró i material d'oficina els fabricants locals i forans del ram del tèxtil. Aquesta indústria s'hi va mantenir per espai d'uns vint anys, fins que la vellúria de l'edifici va fer aconsellable traslladar-la a un altre emplaçament de nova construcció.

Aquesta va ser l'última activitat que va aixoplugar la vella nau, que per espai de dos segles i mig va veure passar tantes generacions d'obriers i empresaris canetencs. Adquirida per l'Ajuntament, assistim ara al seu enderrocament, no sense una certa enyorança, com a testimoni que va ser de la nostra història.

Joan Ballart i Clos

